

CEDERSCHIÖLD, PEHR GUSTAF

Anmärkningar vid lagkomitéens förslag till allmän criminal-lag.

Stockholm
1833

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

var. a

Sv. Saml
Jurid
Sv.
(Br)
o

Anmärkningar

vid

Lag-Komitéens Förslag till Allmän
Criminal-Lag.

Af

P. G. CEDERSCHJÖLD.

STOCKHOLM, HOS L. J. HJERTA, 1833.

Annmärkingar

vi

Lag-Komitéens Förelägg till Kåman

Criminal-Lag

af

P. G. CEDERSCHELD.

STOCKHOLM, hos L. J. HERTZ, 1833.

Anmärkningar

vid

Lag-Komitéens Förslag till Allmän Criminal-Lag.

Uti Lag-Komitéens förslag till allmän Criminal-lag har jag funnit så många af de idéer klart uttryckte, hvilka, likasom aningar, länge sväfvat för min själ, att jag för min del icke annat kan, än med synnerlig tillfredsställelse gilla de hufvud-principer, på hvilka det är bygd, samt önska deras framgång och antagande: men i tillämpningen och detaljerna är ett och annat, som ämnets vigt manar mig att anmärka, oaktadt äfventyret att derigenom kanhända endast förråda min okunnighet i Lagfarenheten.

Straff-Balken.

Den af Lag-Komitéen antagna benämningen, "*Straffbalk*," tyckes vara mindre lämplig, än den gamla titeln, "*Missgernings-Balk*."

Missgerningarne äro nemligen för alltid och ovilkorligen grundade i sjelfva rättsbegreppet, och utgöra den nu ifrågavarande Lag-balkens väsendtliga föremål: straffen äro deremot endast tillfälliga, vilkorliga och föränderliga. Den gamla regeln: *a potiori fit denominatio* tyckes sålunda äfven här böra få gälla: och det med så mycket mer skäl, som *straff* icke uteslutande tillhöra denna balk, utan äfven tillämpas i Civil-lagen; då deremot denna sernas öfverträdelser icke kunna få namn af *missgerningar*.

2 Kap. 40. §. "Der förlust af medborgerligt förtroende för alltid, såsom påföljd af brott, i lagen stadgas, skall dermed förstås öværdighet:

1. "att innehafva embete, tjenst eller annan allmän befattning, och att tillgodonjuta pension eller andra rättigheter eller förmoner, som deraf följa:

2. "att innehafva adelskap, riddare-orden eller annan offentlig utmärkelse:

3." att deltaga i val till allmän befattning."

Oværdighet att vittna tyckes äfven hafva bort här uptagas, nästan i främsta rummet. Det förekommer åtminstone mig föga annorlunda, än som en motsägelse, att lagen, som förklarar någon medborgerligt förtroende för alltid förlustig, skall sjelf kunna sätta förtroende till samma persons vittnesbörd. Jag finner allt förväl, att viktiga uplysningar kunna vinnas genom sådane personers berättelser: men jag

bestrider blott, att deras utsagor skola hafva samma bevisningskraft, som välfrejdade människors. De tyckas dertfore åtminstone icke böra få genom ed uphöja sin berättelse till egenskap af vittnesbörd. Förlusten af medborgerligt förtroende borde således äfven upptagas i R. B. 6:te kap. 10 §. bland vittnesjäfven.

9. Kap. 1 §. "Hvar som i upsåt:

1. "att lägga Sverige eller Norge under främmande magt —;

2. "eller att bryta rikenas förening, eller med våldsamma medel uphäfva eller ändra den emellan Rikena stadgade statsform, eller någon af deras grundlagar; eller.

3. "att beröfva Konungen eller Thronföljaren lif eller frihet; — —

"Gör uppror eller sådangerning, som vid brott i allmänhet, efter 3 Kap. 1 §. såsom försök anses bör; en sådan förrädare miste lifvet."

At gerningsmannens benämning i slutet af §. kan man finna, att dessa brott utgöra, hvad Komitéen i kapitlets titel ment med förräderi. Komitéen tyckes sålunda antaga 3 slags förräderi, af hvilka det mellersta i ordningen består i olagligt upphäfvande eller förändring af riksakten eller någon af de förnede Rikenas grundlagar. Det är detta slags förräderi, så vidt det rör våra grundlagar, som jag vill något närmare skärskåda.

Komitéen har bestämt icke allenast gemensamt för alla 3 slagen af förräderi, att uppsåtet skulle utföras genom uppror; utan äfven

särskilt för det mellersta slaget, att grundlagarnes ändring eller upphäfvande skulle åstadkommas eller försökas *med våldsamma medel*. Härigenom blir brottets definition alltför inskränkt, eller, såsom det i Logiken heter, *strictior suo definito*. Ty huru tänkbart är det icke, att grundlagarne skulle kunna olagligen ändras eller upphävas, *utan uppror eller ens våldsamma medel*? Och i sådant fall kunde handlingen icke hänföras under detta lagrums kategori; samt skulle följaktligen enligt 30:de §. 1 kap. af R. B:s senare del blifva alldeles ostraffad. Komitéén tyckes hafva vändt sin uppmärksamhet blott åt ett enda håll, neml. åt folkmassan: men förgätit att detta slags förräderi kan äfven utgå, och är kanhända mest att frukta, från det motsatta hållet. Eller hvad säkerhet har man, att grundlagarnes föreskrifter om sättet för grundlagsfrågors behandling alltid skola hållas i helgd? Hvad säkerhet har man, att frågan aldrig någonsin skulle inom sjelfva *Riksstånden* kunna väckas om grundlagarnes *ofördröjligen* ändring eller upphäfvande? Och huru tänkbart är det icke, att Riksständer kunde antingen genom förespeglingar af faror för Riket, eller genom andra *icke våldsamma medel* blifva så bearbetade, att de icke allenast *upptoge* en sådan fråga till *omedelbart* afgörande, utan äfven *bifölle* den; så att de grundlagar, hvilka Svenska folket hade anbefallt sina ombud att noga efterlefva, blefvo

i ett ögonblick trampade under fötterna och tillintetgjorda. Det är för sådana möjligheter, som jag anser allmänna lagen böra lemna Svenska folket nödiga garantier till och med emot dess egna ombud. Jag medger gerna, att inga lagbud äro i stånd att upprätthålla ett lands konstitutionella frihet, när det kommit derhän, att Regeringen vill inkräkta den, och folket sjelf icke längre bekymrar sig om dess bibehållande. Under sådana förhållanden skulle alla lagbuds garantier vara så mycket mer otillräckliga, som förräderiet just kunde börjas med deras lagliga upphäfvande. Men häraf bör lagstiftaren icke låta hindra sig att göra lagen så fullständig som möjligt. Lagen bör nemligen vara ett slags organism, hvars alla särskilda delar samverka till hvarandras och det helas bestånd. Han bör vara så inrättad, att han uppfyller sitt ändamål, så länge människorna *vilja* handhafva honom. Han är bestämd till en borg för friheten, samt bör derföre göras stark och så lätt att försvara som möjligt; oaktadt detta försvar visserligen icke kan äga rum längre, än borgen är försedd med trogen besättning. Sjelfva den Redaktionsförändring, hvars behof jag här antydt, torde Lagkomiteén sjelf täckas uppgöra. Men jag får särskilt blott hemställa, om icke *förräderi* kunde göras till ett slags motstycke af *uppror*: och om sålunda icke här borde stadgas samma äfventyr för *förrädare*, som i 11 kap. 7 §. finnes för *upprorsmakare* utsatt, neml. att *ligga ogild, om han drüpes*.

11 Kap. 22 §. "Vägrar man inträde, ehvar
"det vara må, åt den, som i embetsärender
"äger att det fordra; böte till 50 Rdr. Väg-
"rar man honom handräckning, den han be-
"rättigad är att fordra; böte till 25 Rdr."

Dylika vägringar kunna hafva allt för olyck-
liga följder, för att böra kunna försonas med
så ringa straff. Det kunde ju t. ex. hända
att vederbörande blefve, genom en sådan väg-
ran, hindrad att förekomma ett stort brott,
eller att gripa brottslingen o. d.

15 Kap. "Om spridande af pest eller annan
"för människor smittsam sjukdom; så ock
"om allmänt farlig förgiftning."

I detta kapitel upptagas brott, som äro i
Sverige alldeles okända, såsom t. ex. uppsät-
ligt spridande af pestartad sjukdom. Men
deremot är ett någorlunda likartadt brott för-
bigånget, hvilket, ty värr, allt för ofta före-
kommer, nemligen meddelning af venerisk
smitta. Jag får derföre föreslå en ny §. emel-
lan den andra och tredje, af följande lydelse:
Den som vet eller har anledning misstänka
sig vara med venerisk smitta behäftad, och
densamma åt någon genom samlag meddelar,
straffes med fängelse eller böter.

16 Kap. 16 §. "Har någon uppsåtligen, dock
"utan afsigt att döda, satt ut barn, det han
"pligtig är att vårda, dömes till straff-
"arbete i första, andra eller tredje grad."
Genom orden: "det han pligtig är att vårda,"
har brottets bestämning fått en alltför olämp-

lig och högst vådlig inskränkning. Man skulle nemligen fritt få utsätta de barn, hvilka man *icke vore pliktig att vårda*. Om man t ex funne ett barn utsatt vid sin dörr, så skulle man fritt få utsätta det på annat ställe. Någon torde invända: *att man är pliktig vårda hvarje barn som utan denna vård skulle förgås*. Men detta synes icke hafva kunnat vara Lag-komitéens mening: ty då hade orden: *"det han pliktig är att vårda"*, varit aldeles öfverflödiga.

16 Kap. 22 §. *"Underlåter man att rädda den i lifsnöd stadd är, då man utan fara för sig sjelf det kunnat, dömes, der den nödställd omkommer, till böter eller fängelse."*

Dessa straff, åtminstone det förstnämnda, tyckas vara alltför lindriga för brott af denna svåra beskaffenhet. Den som kan med lugnt sinne lemna en nödställd utan försök till hjälp, är helt visst mer omoralisk, än den, som af sinnesrörelse hänföres till dråp. Och om den nödställd *icke* omkommer; skall den ohjelp-samma åskådaren då icke alls näpas för sin omensklighet, och för det särskilta själslidandet, som han genom sin overksamhet tillfogade den nödställd?

För öfrigt lär detta vara det enda tillfälle, hvarest komitéen upptagit något *passivt* brott: oakadt dessa i sjelfva verket kunna vara så mångfaldiga, att de tyckas snarare hafva förtjent ett allmänt stadgande i 4:de Kap. bland bestämmelserna af *vällande*. Man

kan neml. vid många tillfällen vålla människors död eller andra stora olyckor, blott genom underlåtenhet att handla: och en sådan underlåtenhet borde väl icke lemnas obestraftad. Om man t. ex. vet någonting vara giftigt, och ser en som derom är okunnig, vilja förtära det, men underlåter att varna honom: eller om man ser, då eld börjar komma lös, utan att släcka den, eller åtminstone tillkalla hjälp, eller till och med utan att ens söka väcka dem, som tilläfventyrs sofva uti det antända huset: eller om man ser en illgerning förehafvas, utan att söka förekomma den, då det kunde ske utan egen fara; så är man ju på visst sätt vållande till olyckan eller brottet.

16 Kap. 35 §. "Den som emot annan begår misshandel, deraf han ljuter döden, vare såsom baneman ansedd, ändå att döden endast var en följd af en annan genom den misshandel i verksamhet satt orsak, eller misshandlens dödliga verkan kunnat genom tildigt använda botemedel förekommas, eller misshandlen för särdeles kroppsbeskaffenhet hos den döde, eller för de tillfälliga omständigheter, hvarunder den tillfogades, orsakat döden."

"Vid pröfning om eller huruvidt gerningens dödliga verkan i banemannens uppsåt låg, skola dock de omständigheter nu sagde äro, noga öfvervägas."

Uti denna §. bestämmes väl, hvad baneman

är; men icke huru han skall straffas. Att han, då döden endast var en tillfällig följd af miss-handlingen, icke skall straffas såsom för mord eller dråp, tyckes sednare momentet antyda, hvarest noga pröfning anbefalles, "om eller huru vidt gerningens dödliga verkan i banemannens uppsåt låg." — Men om det nu vid pröfningen utrönes, att banemannen icke haft för uppsåt att ens göra den ringaste skada: t. ex. att han i folkträngsel sökt skaffa sig rum med armbågarna, och dervid råkat trycka sönder ett hemligt aneurisma i bröstet på sin granne: huru skall denna gerning inför lagen anses? — Mer än 2 lagrum har jag ej kunnat hitta, som möjligen skulle kunna komma i fråga att tillämpa. Men vid hvartdera möta svårigheter. Det ena är 16 Kap. 6 § af följande lydelse: "Har någon uppsåtligen på lifsfarligt sätt miss-handlat och såmedelst dödat annan, den han dock ej dräpa ville. dömes, om misshandlen skedde med berådt mod, till straffarbete i första eller andra grad, och om den skedde af hastigt mod, till sådant arbete i tredje eller andra grad." Detta lagrum synes visserligen i så måtto vara tillämpligt, att misshandlingen skedde uppsåtligen och med berådt mod, samt utan afsigt att dräpa. Men Domaren tyckes likväl kunna undgå att använda det för detta fall orimligt hårda straffet; emedan i lagkategorien ett moment finnes, som saknas i det såsom exempel antagna brottet. Detta moment är nemligen att miss-

handlingen skall hafva skett *på ett lifsfarligt sätt*. Dermed lär väl icke kunna menas annat, än att misshandlingen skolat vara i och för sig sjelf af en så svår beskaffenhet, att den kunnat vålla döden, utan någon mellankommande ovanlig händelse. I det antagna exemplet hade deremot misshandlingen i och för sig sjelf icke allenast icke skett *på lifsfarligt sätt*, utan den hade, under vanliga förhållanden, icke ens skolat åstadkomma ringaste skada. Det andra lagrummet som skulle kunna komma i fråga att tillämpa, är samma *Kap:s 21 §*, hvarest orden lyda: "*Den som till annans död vållande är, straffes med fängelse eller böter. Är vållandet synnerligen groft, då må till straffarbete i 5:te grad dömas.*" Men den i 35:te §. nyttjade benämningen "*baneman*" tyckes nästan vilja hindra rättskänslan att tillämpa detta mildare lagrum: ty jag vet icke rätt visst, om det är förenligt med lagens noggranna språkbruk, att först förklara någon för *baneman*, och sedan straffa honom blott såsom för *vållande*. Domen må för öfrigt blifva hvilken som helst, så kommer han i alla fall att vara alldes oberoende af den djupsinniga 35:te §, hvilken synes mig sakna allt ändamål, och följaktligen helst böra utelemnas. Men om han skall bibehållas, så tyckes han åtminstone böra erhålla det tillägg, att *banemannen skall straffas såsom i 6:te och 21 §§ skils*.

Utom dessa anmärkningar vid särskilda §§. af Straffbalken, torde jag äfven få framställa några af en allmännare beskaffenhet, och nu börja med det sätt, på hvilket Komitéen användt penningböter såsom straff.

Till vinnande af korthet i detaljerna, har Komitéen såsom allmänna principer stadgat i 2 Kap. 28 §., att "högsta bot vare 100 Rdr, der ej annorledes i Lagen uttryckligen bestämdt är," och att "minsta bot vare 1 Rdr:" i 6 Kap. 1 §., att "straff," (och följaktligen äfven böter), "skola, inom de i lagen derföre satta gränser, mätas efter gerningens svårare eller lindrigare beskaffenhet, och den större eller mindre brottslighet i viljan, gerningsmannen ådagalagt," samt i sistnämde Kap: 6 §., att "vid bestämmandet af böter, afseende skall göras å gerningsmannens större eller mindre förmögenhet, efter hvad derom allmänt kunnigt är."

Genom detta försarande tyckes Komitéen hafva öfverlemnadt förmycket åt domaren: eller rättare sagdt, fordrat förmycket af honom; men sjelf gjort förlitet, för att förvissa sig om fordringarnes uppfyllande. I samma mon har också lagförslaget derigenom blifvit aflägsnadt från en beskaffenhet, som jag för min del anser ganska väsendtlig, neml. att i sig innefatta den möjligen största säkerhet om likhet i tillämpningen vid särskilda domstolar. En sådan likformighet i tillämpningen är icke möjlig med så ofantliga spelrum för

domarens pröfning. Skall t. ex. minimum af böter vid alla möjliga tillfällen vara 1 Rdr, och domarens pröfning sålunda kunna sväfa icke allenast mellan 1 och 5, utan äfven emellan 1 och 10, emellan 1 och 20, emellan 1 och 25, emellan 1 och 30, emellan 1 och 50, samt emellan 1 och 100 Rdr? Detta skulle förmodligen vara högst olämpligt, och lär knappt hafva kunnat vara Komitéens mening: ty då brotten blifvit graderade genom högst olika *maximi-belopp*; så måtte meningen väl hafva varit, att domaren skulle lämpa *mini-mi-beloppen* derefter. Men månne detta icke hade bordt uttryckeligen föreskrivas och bestämmas? Efter samma princip, som det minsta *maximi-beloppet* blifvit utsatt till 5 Rdr, eller 5 gånger minimum, borde sålunda för maximum af 10, minimum utsättas till 2, för 20 till 4, för 25 till 5, för 30 till 6, för 50 till 10 och för 100 till 20. Och för de brott, för hvilka lagen utsätter alternativ af böter eller fängelse, tyckes, i anseende till deras svårare beskaffenhet, böternas minimum böra, efter samma princip, bestämmas ännu högre, t. ex. till 30 eller 40 Rdr. Härigenom skulle latituden för domarens pröfningsrätt betydligt inskränkas; och lagen i samma mon vinna i säkerhet om likstämmighet i tillämpningen. — Men i alla fall blefve det afseende, som skulle göras så väl på *gerningens svårare eller lindrigare beskaffenhet*, som på *gerningsmannens förmögenhet*, högst ofullkomlig. Ty för ett

och samma slags brott kan minimum t. ex. vara lika med den fattiges hela bevillningsbelopp; men maximum deremot icke uppgå tilläfventyrs till en femtiondedel af den rikes årliga bevillning. Och det anbefallda afseendet blir ännu ofullkomligare om t. ex. den fattiges gerning blifvit begången under mildrande, men den rikes under försvårande omständigheter.

Jag får derföre vördsammast hemställa, om det icke vore lämpligare att i lagen lemna en vida mindre latitud särskilt för afseendet blott på *gerningens svårare eller lindrigare beskaffenhet*: och att, sedan det absoluta bötesbeloppet sålunda blifvit bestämdt, såsom för en *medellös*, öfverlemna åt domstolen att höja det i förhållande till *gerningsmannens allmänt kända förmögenhet*. Men i sådant fall måste maximum af det absoluta bötesbeloppet i lagen naturligtvis utsättas vida lägre, än Komitéén föreslagit. Derigenom vunnes äfven den fördel, att böterna blefve kännbara för den rike, men icke alldes omöjliga för den obemedlade att utgöra, hvarigenom denne sålunda kunde slippa att medelst böternas förvandling nödvändigt lida särskilt straff för sin *fattigdom*. Endast på sådant sätt torde det problem kunna lösas, som Komitéén uppgifvit, neml. att vid böters bestämning hafva afseende både på *gerningens beskaffenhet* och *gerningsmannens förmögenhet*. Och såsom ytterligare bevis, att detta mål åtminstone icke

ke kan vinnas på den väg Komitéén utstakat, torde jag få påminna, att de alternativer af böter eller fängelse, som för vissa brott blifvit utsatte, naturligtvis måste, till följe af dessa straffs olika natur, hafva afseende blott på *gerningens* lindrigare eller svårare beskaffenhet. Men när domaren måste gå till yttersta gränsen af bötes-beloppet, blott för att göra behörigt afseende på *gerningens* beskaffenhet; så återstår för honom ingen möjlighet att, åtminstone i dylika svårare brott, kunna tillika göra ringaste afseende på *gerningsmannens förmögenhet*.

Äfven i afseende på *fängelsestraff* tyckes lagförslaget vara alltför obestämdt, och lemna förstort utrymme åt domarens pröfning. Då så väl sakens natur, som 2 Kap. 1 §. straffbalken gör fängelse till ett hårdare straff än böter, och lindrigare än straffarbete: samt man finner Komitéén för vissa brott utsätta alternativ af böter eller fängelse; för andra endast fängelse; och för ännu andra utsätta alternativ af fängelse eller straffarbete; så är det ovedersägligt, att Komitéén antagit tre grader af den brottslighet, för hvilken fängelse kunde komma i fråga. Lägsta graden motsvarar nemligen alternativet af böter eller fängelse; högsta graden alternativet af fängelse eller straffarbete; och mellersta graden det o-villkorliga fängelset. Men skall nu i alla tre dessa grader, Domaren kunna vid fängelsetidens bestämning, godtyckligt sväfvva emellan

det absoluta minimum och maximum, eller 12 och 180 dagar? Detta kan omöjligen hafva varit Komitéens mening; men Komitéen hade i min tanka bordt genom bestämda föreskrifter försäkra sig, att ingen Domare skulle tillämpa lagen alltför mycket annorlunda än Komitéen menat. Jag får derföre värdsammast hemställa, om icke för hvardera graden borde utsättas ett särskilt minimum och maximum af fängelse-tid, t. ex. för lägsta graden *minst 12 och högst 45 dagar; för mellersta graden minst 46 och högst 135 dagar; samt för högsta graden minst 136 och högst 180 dagar.*

Uti förslaget om *böters förvandling* (2 Kap. 30 §) har jag tyckt rättvisans fordringar icke hafva blifvit nog sorgfälligt iakttagna. Om t. ex. två personer hade begått samma brott, för hvilket alternativ blifvit utsatt af böter eller fängelse, och den ene begått det under försvärande omständigheter, så att han dömdes t. ex. till en månads fängelse; men den andre under mildrande omständigheter, så att han kunde dömas t. ex. till 90 Rdr:s böter; så skulle den mindre brottslige, i händelse han icke kunde utgöra böterna, nödgas afsitta dem i två månaders fängelse, samt sålunda straffas dubbelt hårdare för ett lindrigare brott, än den andre för ett svårare, och följaktligen dubbelt hårdare, än om han sjelf hade varit ännu mer brottslig och begått hrottet under försvärande omständigheter. Detta tyckes vara mer än tillräckligt för att bevisa, det lag-

förslaget är i denna del oriktigt. Men hvar-
 uti oriktigheten egentligen ligger, och huru
 rättelse skall åstadkommas, torde vara svåra-
 re att uppgifva. Jag för min del har emed-
 lertid tyckt mig finna felet ligga deruti, att
 Komitéén satt för lågt värde på första måna-
 dens fängelsedagar. Detta är äfven i så måt-
 to oriktigt, som fängelse är mer ett moraliskt
 än ett fysiskt straff, och intrycket af blotta
 arresteringen är mer påkostande, än flera må-
 naders inestängning. Jag vågar derföre för-
 sammast föreslå, *att hvar dag borde i första*
månaden svara emot 4 Rdr, i andra mot 2,
och så vidare, enligt Komitééns beräkning i
 2 Kap. 3o §. Stockholm den 17 Dec, 1832.

P. G. Cederschjöld.

Art. Obst. Prof.

www.books2ebooks.eu